УДК 336.77.01/311.218
DOI: https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-53

Рахман М.С.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Зарайська В.С.
студентка економічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Rakhman Mahbubur
PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Marketing, Management and Entrepreneurship,
V.N. Karazin Kharkiv National University

Zarayska Vlada
Student of Economic Faculty,
V.N. Karazin Kharkiv National University

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE RESULTS OF CREDIT ACTIVITY OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено сутність кредитної діяльності банківської системи України, досліджено основні показники, що впливають на результативність кредитного сектору. Розглянуто кількість кредитних ресурсів у банках України, валютних та гривневих кредитів, кредитних ресурсів, виданих за видами економічної діяльності; зміни загальних обсягів кредитних ресурсів банків країни. Проведено аналіз ефективності кредитної діяльності банківської системи за допомогою статистичних методів. Виконано структурний та динамічний аналіз основних показників ефективності та розвитку за останні п'ять років. Розглянуто проблеми та тенденції розвитку результативності кредитної діяльності банківської системи України. Запропоновано вжиття заходів щодо вдосконалення та розвитку кредитної діяльності банківської системи України.

Ключові слова: кредитна діяльність, банк, Україна, аналіз, показник, банківська система, кредит, економіка.

АННОТАЦИЯ

В статье освещена сущность кредитной деятельности банковской системы Украины, исследованы основные показатели, которые влияют на результативность кредитного сектора. Рассмотрены количество кредитных ресурсов в банках Украины, валютных и гривенных кредитов, кредитных ресурсов, выданных по видам экономической деятельности; изменения общих объемов кредитных ресурсов банков страны. Проведен анализ эффективности кредитной деятельности банковской системы с помощью статистических методов. Выполнен структурный и динамический анализ основных показателей эффективности и развития за последние пять лет. Рассмотрены проблемы и тенденции развития результативности кредитной деятельности банковской системы Украины. Предложено принятие мер по улучшению и развитию кредитной деятельности банковской системы Украины.

Ключевые слова: кредитная деятельность, банк, Украина, анализ, показатель, банковская система, кредит, экономика.

ANNOTATION

The article outlines the essence of the credit activity of the banking system of Ukraine and explores the main indicators that affect the performance of the credit sector. The volume of credit resources in banks of Ukraine, as well as the number of foreign currency and loans in the national currency, credit resources issued by type of economic activity; changes in the total credit resources of banks in the country. The analysis of efficiency of credit activity of banking system by means of statistical methods is conducted. A structural and dynamic analysis of the main indicators of efficiency and development for the last five years has been carried out. Given the variety of information on the results of credit activity of Ukraine remain open topics features of the current state of credit activity of the banking system of Ukraine and prospects of development in modern economic and political conditions, analysis of indicators affecting the results of credit activity of the banking system and possible further development of this activity. Problems and tendencies of development of efficiency of credit activity of banking system of Ukraine are highlighted. Measures to improve and develop the credit activity of banking system of Ukraine are proposed. The main indicator of the efficiency of the banking system is credit activity. Not only the position of the Bank in the market, but also the economic condition of the region, the area in which the Bank operates, depends on the level of performance of its credit functions and the use of credit potential. The credit activity of banks contributes to the development of the economy, the opening of new enterprises, and at the same time provides economic stability. Bank loans contribute to the emergence of new jobs, the development of new buildings for industrial, social and cultural purposes. Loans are an integral part of the monetary policy pursued by the national Bank of Ukraine to maintain the stability of the monetary unit, as well as the development of the country's economy. In the modern period of significant economic and political changes, it is important to understand what indicators affect the credit activity of the banking system of Ukraine and highlight the prospects for the development of the credit sector and the direction of further work.

Key words: credit activity, bank, Ukraine, analysis, indicator, banking system, credit, economy.

Постановка проблеми. Основним показником ефективності діяльності банківської системи є кредитна діяльність. Від рівня виконання своїх кредитних функцій та використання кредитного потенціалу залежить не тільки положення банку на ринку, але й економічний стан регіону, області, в якій цей банк функціонує.

Кредитна діяльність банків сприяє розвитку економіки, відкриттю нових підприємств, забезпечуючи економічну стабільність [1].

Банківські кредити сприяють появі нових робочих місць, нових побудов виробничого, соціального та культурного призначення. Кредити є невід'ємної частиною грошово-кредитної політики, яку проводить Національний банк України для підтримки стабільності грошової одиниці, а також розвитку економіки країни.

У сучасний період значних економіко-політичних змін важливо розуміти те, які показники впливають на кредитну діяльність банківської системи України, а також виділити перспективи розвитку кредитної сфери та напрями подальшої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню науково-методологічної бази з питань кредитної діяльності банківської системи України, статистичному розгляду обсягів, структури та динаміки результатів кредитної діяльності приділяли увагу такі вчені, як В. Вислоцький, О. Дзюблюк, Е. Доллан, М. Звєряков, І. Лютий, Б. Луців, С. Кабушкін, А. Камінський.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на різноманітність інформації щодо результатів кредитної діяльності України залишаються відкритими питання особливостей сучасного стану кредитної діяльності банківської системи України та перспектив розвитку в сучасних економіко-політичних умовах, аналізу показників, що впливають на результати кредитної діяльності банківської системи, а також можливі подальші напрями розвитку цього виду діяльності.

Формулювання цілей статті **(постановка завдання)**. Мета статті полягає в дослідженні результатів діяльності кредитної діяльності банківської системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні економіки важливим є питання результативності кредитної діяльності банківської системи України як одного з головних показників ефективності економіки країни. Для розуміння стану кредитного сектору проаналізуємо основні показники.

З 2017 року, згідно з Рішенням Правління НБУ від 10 лютого 2017 року № 76-рш, визначаються нові критерії розподілу банків на окремі групи [2]. У зв'язку з цим Рішенням проведемо структурний аналіз кількості кредитних ресурсів в банках України з державною часткою, банків іноземних банківських груп, банків з приватним капіталом та неплатоспроможних банків. На 1 серпня 2019 року структура виглядає так, що переважають банки з державною часткою, що складають 40,3% й мають значення загальних обсягів кредитних ресурсів 228 946 296 грн. (рис. 1). З невеликою різницею відстають банки іноземних банківських груп (39,6%).

Найменшу частку в структурі мають неплатоспроможні банки, а саме 1%, що є дуже малим показником. На цьому етапі такі банки не можуть бути конкурентоспроможними через їх фінансову неконкурентоспроможність.

Частка загальних кредитів в національній валюті складає 56%, що становить 639 969 млн. грн. у загальному обсязі кредитних ресурсів і переважає над часткою валютних кредитів на 12% (44%) (рис. 2).

За останні чотири роки спостерігається постійне зниження частки валютних кредитів в економіці. Одним з пояснень цієї тенденції є те, що в Україні з 2015 року проводиться політика «плаваючого валютного курсу», тобто курс більше не таргетується. Через це у 2015 році валютний курс виріс майже в 3 рази, що й стало причиною зменшення валютних кредитів.

За аналізом спрямованості виданих кредитів суб'єктам господарювання найбільше кредитних ресурсів надається у сфери сільського господарства, що складає 36%, або 64 801 737,9 тис. грн., у загальному обсязі кредитних ресурсів банківської системи України,

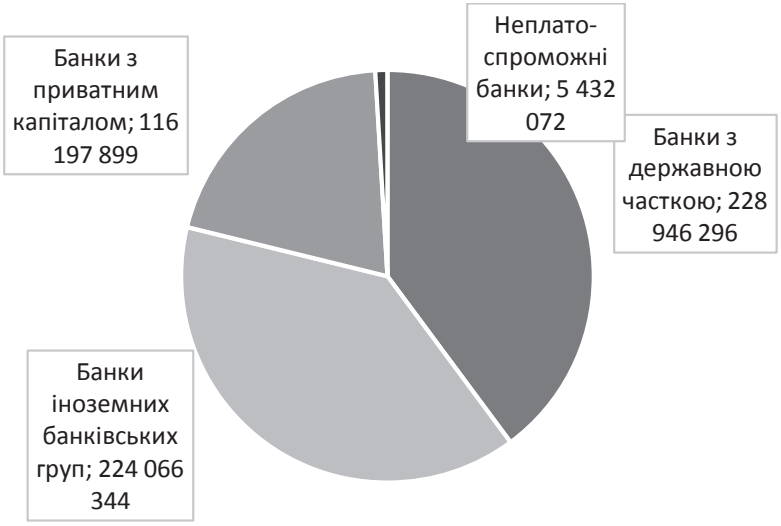

Рис. 1. Структура кредитних ресурсів банків України на 1 серпня 2019 року, млн. грн.

Джерело: розроблено авторами за [4]

Рис. 2. Структура наданих кредитів за валютою на 1 серпня 2019 року, млн. грн.
Джерело: розроблено авторами за [4]

та виробництва харчових продуктів, що складає 34% (61 805 225,6 тис. грн.) (рис. 3). Найменше значення нині мають діяльність громадських організацій, отримуючи 0,01% (6 167,9 тис. грн.), та освіта, маючи 0,02% (47 372,7 тис. грн.). Можемо помітити, що набагато менше кредитів видається на соціальні потреби, ніж на виробництво. Сьогодні це є соціально-економічною проблемою України.

Сучасний розвиток економіки України відбувається в нестабільних умовах. На економіку постійно впливають зовнішні чинники, політичні та економічні фактори. Зараз перед банківською системою України гостро стає проблема підвищення ефективності кредитної діяльності, оскільки саме кредитний сектор є основою всіх активів банків країни. Для того щоби зрозуміти тенденції розвитку кредитної діяльності України, розглянемо динамічний аналіз основних показників банківської активності (табл. 1) [3].

Згідно з даними табл. 1 кредитні залишки за 2015 рік зросли на 12 205 млн. грн., або на 1,2%. Однак у наступному 2016 році спостерігається зниження кредитних залишків на 24 462 млн. грн. (2,4%). Надалі помічаємо тільки збільшення кредитних залишків. Обсяги кредитування залишаються приблизно на одному рівні, але відбувся спад у 2017 році. Надалі ми бачимо тенденцію до зростання обсягів кредитів з кожним роком.

Зміни в частці кредитування фізичних осіб впливають на споживчий попит, а в частці юридичних осіб – на обсяги й розвиток виробництва, що значно впливає на загальну економіку країни. Розглянемо тенденції розвитку кредитування фізичних та юридичних осіб порівняно

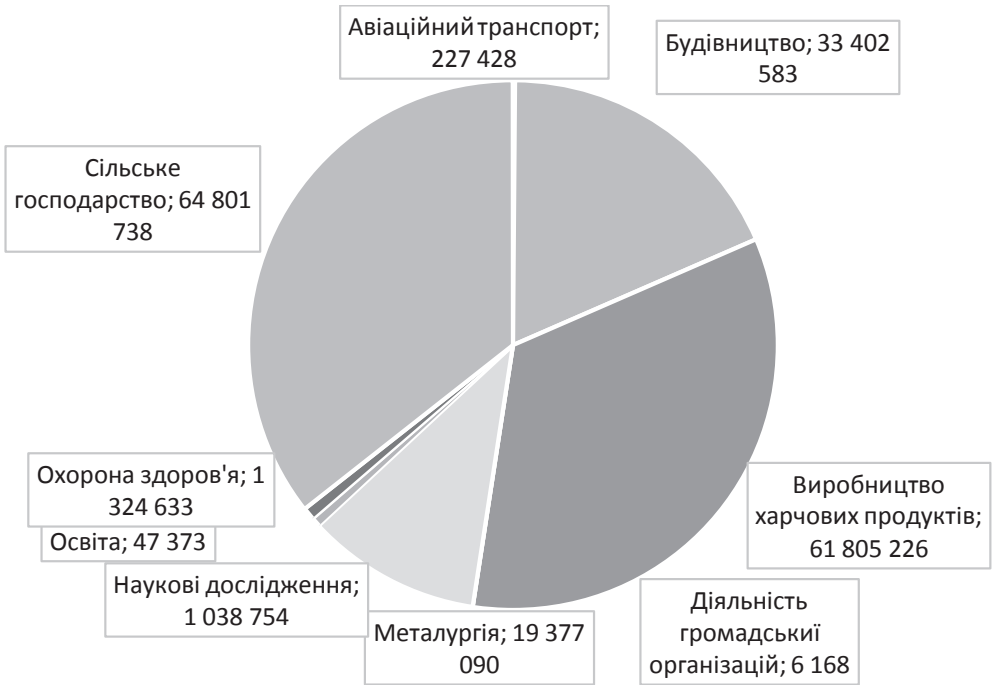

Рис. 3. Структура наданих кредитів за видами економічної діяльності на 1 серпня 2019 року, млн. грн.
Джерело: розроблено авторами за [4]

Таблиця 1

Динаміка наданих кредитів у всі сфери економіки в Україні на початок року за 2015-2019 роки (млн. грн.)

Роки	Кредити, млн. грн.	Абсолютний приріст, млн. грн.		Темпи зросту, %		Темпи приросту, %	
		Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний	Ланцюговий	Базисний
2015	1 020 667	–	–	–	–	–	–
2016	1 032 872	12 205	12 205	101,2	101,2	1,2	1,2
2017	996 205	-24 462	-36667	97,6	96,4	-2,4	-3,5
2018	1 057 591	36 924	61 386	103,6	106,2	3,6	6,2
2019	1 105 954	85 287	48 363	108,4	104,6	8,4	4,6

Джерело: розроблено авторами за [4]

із загальної часткою кредитних ресурсів за 2015-2019 роки (рис. 4).

Частки кредитування фізичних та юридичних осіб майже не змінюються щодо загального обсягу кредитних ресурсів. Можна помітити лише незначні коливання: з 2016 року по 2017 рік кредитування фізичних осіб зменшилось на 10,7%, а кредитування юридичних осіб зменшилось на 1,9%. В наступні роки простежується тенденція до зростання кредитування обох форм. З 2017 року по 2019 рік обсяги кредитування фізичних осіб зросли на 28,2%, а обсяги кредитування юридичних осіб – на 7,7% (рис. 4).

Важливу роль у формуванні кредитної діяльності банків має відсоткова ставка за кредитами. Величина відсоткової ставки прямо пропорційно залежить від облікової ставки, за якою кредитуються комерційні банки, та від норми обов'язкового резерву, який ці банки повинні постійно тримати в Національному банку України.

У 2015-2019 роки спостерігаються постійні коливання розміру облікової ставки. З 2015 року по 2017 рік облікова ставка знизилась на 10,5%, що позитивно вплинуло на кредитування підприємств, відсоткова ставка яких зменшилась на 2,8%. Зниження відсоткових ставок завжди веде до підвищення економічної активності в країні. Щодо кредитування фізичних осіб, то за зменшення облікової ставки у 2015-2016 роки відсоткова ставка за кредитами для фізичних осіб збільшилась на 2,5%.

Після зменшення облікова ставка почала рости з 2017 року по 2019 рік, збільшивши своє значення на 4,6%, що сприяло збільшенню відсоткової ставки для фізичних осіб на 0,9% (рис. 5).

Нині кредитна діяльність банківської системи має більше слабких сторін, ніж сильних. Важливою є проблема впровадження інноваційних процесів та програм, а також вдосконалення систем управління кредитною діяльністю та її регулювання (наприклад переорієнтація менеджменту банків відповідно до нових умов ринку й перехід на такі принципи надання кредитів, як збільшення обсягів кредитування за зниження відсоткової ставки; зменшення кредитних ризиків; удосконалення механізму надання кредитів; більш точна перевірка кредитоспроможності позичальників та спрямованість кредитних ресурсів; розроблення єдиної методичної бази організації кредитування).

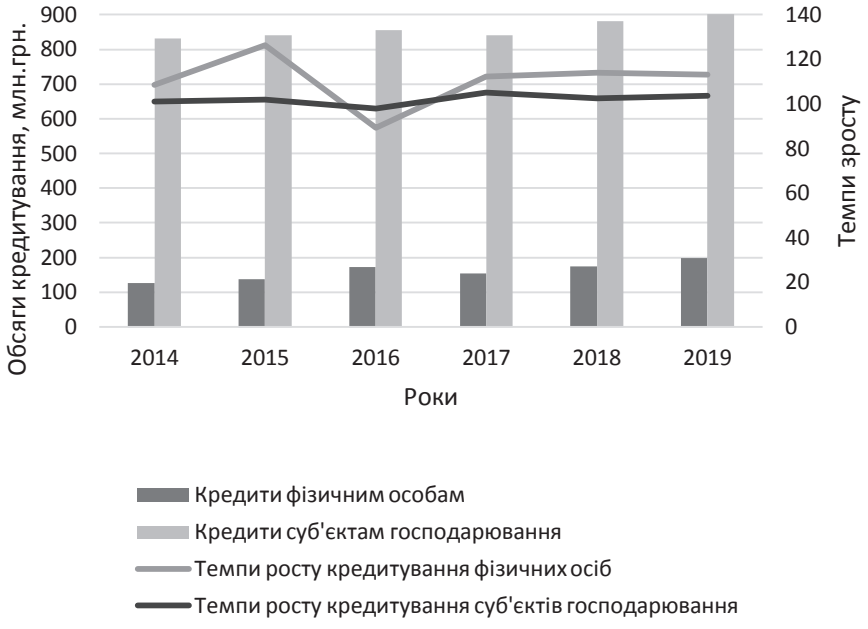

Рис. 4. Зміни обсягів кредитування фізичних та юридичних осіб, а також їх динаміка за 2014-2019 роки

Джерело: розроблено авторами за [4]

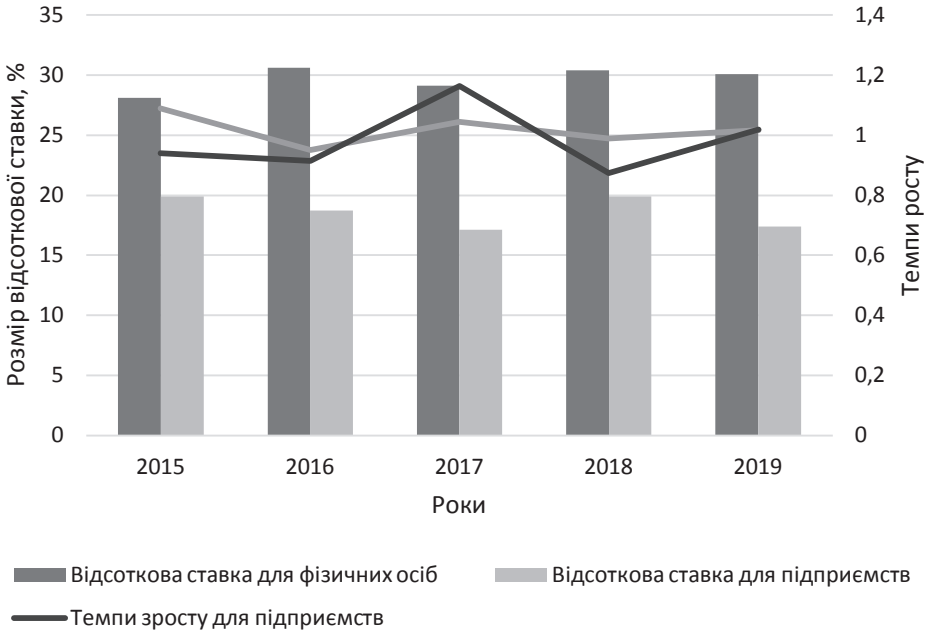

Рис. 5. Динаміка розміру відсоткової ставки за кредитами фізичних осіб та підприємств за 2015-2019 роки
Джерело: розроблено авторами за [4]

Висновки. Кредитні операції – це більша частина активів усіх банків країни. З огляду на те, що економіка перебуває на етапі спроб вийти з кризової ситуації та почати розвиватися до нового етапу, дуже важливим є питання аналізування та підвищення ефективності кредитної діяльності банківської системи.

Для покращення загальної ситуації в кредитній діяльності банківських систем необхідно провести реформи та розробити й застосувати інноваційні процеси, програми, системи, якими є переорієнтація менеджменту банків відповідно до нових умов ринку й перехід на такі засади надання кредитів, як збільшення обсягів кредитування за зниження відсоткової ставки; зменшення кредитних ризиків; удосконалення механізму надання кредитів; більш точна перевірка кредитоспроможності позичальників та спрямованість кредитних ресурсів; розроблення єдиної методичної бази організації кредитування; адаптація міжнародного досвіду до системи кредитування України; впровадження системи регулярного оцінювання ефективності діяльності комерційних банків та визначення рейтингових показників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коваленко В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Атлант, 2015. 217 с.
2. Офіційний сайт Законодавства України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/d (дата звернення: 18.09.2019).
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://www.minfin.gov.ua (дата звернення: 17.09.2019).
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://www.bank.gov.ua (дата звернення: 22.09.2019).

REFERENCES:

1. Kovalenko V. (2015), Kredytna diialnist bankiv Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku [Credit activity of Ukrainian banks: problems and prospects of development]. Odesa : Atlant.
2. Ofitsiinyi sait Zakonodavstva Ukrainy (2019) [Official site of the Legislation of Ukraine], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/d (accessed: 18.09.2019).
3. Ofitsiinyi sait Ministerstva Finansiv Ukrainy (2019) [Official site of the Ministry of Finance Of Ukraine], available at: https://www.minfin.gov.ua (accessed: 17.09.2019).
4. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho Banku Ukrainy (2019) [Official site of the National Bank of Ukraine], available at: https://www.bank.gov.ua (accessed: 22.09.2019).